(ନେଟ୍‌ରେ ଏହି ଓଡିଆ ଲେଖା ଗୁଡିକ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ହଜି ଯାଇପାରେ - ଯଥା nta, tta, ncha etc । ତେଣୁ ପଢିବା ବେଳେ ପାଠକମାନେ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଏହି ଅସୁବିଧାକୁ ସମସ୍ତେ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ବରଣ କଲେ ଅର୍ଥ ସୁଲଭ ହେବ । କେତେବେଳେ କେତେବେଳେ ସବୁ ଅକ୍ଷର ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇପାରନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ପାଠକ ମାନେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲେ, ଆମେ ସଂଶୋଧନାତ୍ମକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବୁଁ ।)

ଓଡିଶୀ ଜାତୀୟତା / କୋଶଳ

ଓଡିଶାର ଗୋଟିଏ ଆଖି ଫୁଟେଇ ଦେବାରେ ବା କେଉଁ ଆନନ୍ଦ !

ଏ ଭୁଲ୍ କାହିଁକି ?

(ଓଡିଶାର ପରିଭାଷାରେ କୋଶଳର ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟତା)

ଆମ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଶାସନର ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍ (ସୂଚନାସ୍ଥାନ)ଟିଏ ଅଛି – ଯେଉଁଠି ରାଜ୍ୟର ପରିଚୟ ପୃଷ୍ଠାରେ ଏହି ଭୁଲ୍‌ଟି ନଜରକୁ ଆସିଥାଏ । ପ୍ରଥମ ଧାଡିରେ ହିଁ ସେହି ଭୁଲ୍ । ଇଂରାଜିରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ଧାଡିଟିର ଓଡିଆ ରୂପାନ୍ତର ହେଲା : "କଳିଙ୍ଗ, ଓଡ୍ର, ଉତ୍କଳ ଭାବେ ଅତୀତରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିବା ଭାରତବର୍ଷର ଏହି ଓଡିଶା ରାଜ୍ୟ ଏହି ଉପଦ୍ୱୀପର ପୂର୍ବଭାଗରେ ଅବସ୍ଥିତ ।"

ପ୍ରଥମତଃ ଦେଖାଯାଉ - ବିଶ୍ୱଚକ୍ଷୁ ନିମିତ୍ତ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍ (ସୂଚନାସ୍ଥାନ)ରେ ରାଜ୍ୟର ଏକ ପରିଚୟକୁ ପରିବେଷଣ କରିବାର ଅଧିକାର କାହାର ଅଛି । ପ୍ରଶାସନିକ ବିଭାଗ କେବଳ 'ପରିଚାଳନା ମସ୍ତିଷ୍କ'ର ଉତ୍ସ ହେଉଥିବା ବେଳେ 'ସୃଜନ ମସ୍ତିଷ୍କ'ର ଗନ୍ତାଘର ଅଟେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଗଣମତି । ଯଦି 'ସାଧାରଣ ଗଣତନ୍ତ୍ର' ପରିପକ୍ୱ ହୋଇ 'ନାଗରିକତନ୍ତ୍ର'ରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଆନ୍ତା, ତେବେ 'ଗଣସଭା' (ସାମ୍ବିଧାନିକ ନାଗରିକନେତାପରିଷଦ) ହିଁ ନାଗରିକନେତାଙ୍କ ମହଲରୁ ରାଜ୍ୟର ପରିଚୟଟିଏ ତୋଳି ଓ ଗଣସଭାର ନେତା ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ସ୍ୱାକ୍ଷର ମାଧ୍ୟମରେ ତାର ବୈଧୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମ୍ପାଦନ କରି ତାହାକୁ ଅର୍ପଣ କରିଥାଆନ୍ତା 'ରାଜସଭା' (ଆଜିର ବିଧାନସଭା)କୁ – ତାର ରାଜ୍ୟବ୍ୟାପୀ ରାଷ୍ଟ୍ରବ୍ୟାପୀ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ । ତାହା ତାପରେ ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍ (ସୂଚନାସ୍ଥାନ)କୁ ଚଢିଥାଆନ୍ତା ବିଶ୍ୱଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆକର୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ । ଏହା ଅଟେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ 'ନାଗରିକତନ୍ତ୍ର'-ନାମକ ପରିପକ୍ୱ ଗଣତନ୍ତ୍ରର କଥା ।

ଗଣସଭା ନଥାଏ ଯେତେବେଳେ, ସେତେବେଳେ ତାହା 'ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର'(ସାଧାରଣ ଗଣତନ୍ତ୍ର)ଟିଏ ମାତ୍ର । ତଥାପି ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ବି ରାଜ୍ୟପରିଚୟର ବୈଧୀକରଣ ବିଧାନସଭାରେ ହେବାର କଥା । ରାଜ୍ୟପରିଚୟ ତଥାପି ବି ଆସନ୍ତା ଗଣମତିଠାରୁ, ଶିକ୍ଷାଜୀବୀଠାରୁ ନୁହେଁ, ନିଯୁକ୍ତମତିଠାରୁ ନୁହେଁ । ଅବଶ୍ୟ ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ତ୍ୟାଗର ନିଦର୍ଶନ ଦେଖାଇଥିଲେ ପ୍ରାକ୍ତନ ଶିକ୍ଷାଜୀବୀ ମଧ୍ୟ ଗଣମତିର ସ୍ୱରୂପ ଲାଭ କରିପାରନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ପଦାଧିକାରୀ ଶିକ୍ଷାଜୀବୀ ହୋଇପାରିବେ କେବଳ ଗଣମତିର ଉପଦେଷ୍ଟା । ରାଜନେତା କେତେ ଜଣ ମିଶି ଗୋଟିଏ ପରିଷଦ(କମିଟି) ଗଢିଦେଇ, ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅସାମର୍ଥ୍ୟରୁ ନିଜେ ବିଧାନବାକ୍ୟ (ଯଥା ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗର ରାଜ୍ୟପରିଚୟ) ନଲେଖି, ଶିକ୍ଷାଜୀବୀ-ଉପଦେଷ୍ଟା ମାଧ୍ୟମରେ ବିଧାନବାକ୍ୟର ଭାବଟିକୁ ବି ଲେଖାଇନେବା ଅଟେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦୁର୍ଗତି । ଏଠାରେ ମୌଳିକ କଥାଟି ଏହା ଯେ ସବୁ ଛଦ୍ମ ସତ୍ତ୍ୱେ 'ପରିଚାଳନା ମସ୍ତିଷ୍କ' ସରି ନୁହେଁ 'ସୃଜନ ମସ୍ତିଷ୍କ' ସଙ୍ଗେ ।

ଏହା ହିଁ ଅଟେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକତାର ମୂଳାଧାର । ଗଣମତିଠାରେ ହିଁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ । ତେଣୁ ନାଗରିକନେତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ରାଜନେତାଙ୍କୁ ସମର୍ଥ ହେବାକୁ ହେବ - ଖୁବ୍‌କମ୍‌ରେ ବିଧାନବାକ୍ୟର ଭାବାଂଶର ରଚନା ପାଇଁ, ରାଜ୍ୟର ମୌଳିକ ପରିଚୟର ଉଚ୍ଚାରଣ ପାଇଁ । ସେ ପ୍ରଶାସକ, ଉପପ୍ରଶାସକ, ଅଧ୍ୟାପକ-ବିଶେଷଜ୍ଞ ଆଦି କରଜୀବୀ ବା ନିଯୁକ୍ତମତିଙ୍କ ଠାରୁ ବିଧାନବାକ୍ୟର ମେରୁଦଣ୍ଡକୁ ବି ଯଦି ଉପଦେଶ ନାଁରେ ଧାର୍ ଆଣିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍‌ରେ ରାଜ୍ୟର ଉକ୍ତ ପରିଚୟର ପ୍ରଥମ ଧାଡି ହିଁ ତାହା କଲା । ରାଜ୍ୟର ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱକୁ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କଲା । ରାଜ୍ୟର ଏହି ପରିଚୟର ରଚନାପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ ବୈଧୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସ୍ଥିତି ଓ ସୁସ୍ଥତା-ରୁଗ୍‌ଣତା କଥାକୁ ଅନୁମାନ କରିହେଉଛି । ତେବେ ଅନେକଙ୍କ

ମନରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇପାରିନଥିବ ସେହି ଭୁଲ୍‌ର ରୂପରେଖ । ଏବେ ଦେଖାଯାଉ ଭୁଲ୍ କେଉଁଠି, ଭୁଲ୍ ସେହି ବାକ୍ୟର କେଉଁ ଶବ୍ଦରେ ଅଛି ବା କେଉଁ ଶବ୍ଦର ଅଭାବରେ ଅଛି ।

ମୁହଁର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ନାକ କହିବା ଭୁଲ୍ ନୁହେଁ । ମୁହଁର ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ମୁହଁର ପ୍ରଧାନ ଅଂଶଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ନାକକୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇ, ଆଖି ବିଷୟରେ ଚୁପ୍ ରହିଯିବା ହେବ ବକ୍ତାଙ୍କର ମତିଭ୍ରମର ଲକ୍ଷଣ । ଆଖି କଥାକୁ କହିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଭାବି ମୁହଁର ବାମ ପଟରେ ଗୋଟିଏ ଆଖିଥାଏ ବୋଲି ଯଦି ସେ କହନ୍ତି, ତେବେ ମଧ୍ୟ ସେ ମତିଭ୍ରମର ଶିକାର ଥିବା ସ୍ପଷ୍ଟ । ପ୍ରାକ୍ତନ ଓଡିଶାର ଭୌଗୋଳିକ ପରିଭାଷାକୁ କଳିଙ୍ଗ, ଓଡ୍ର ଓ ଉତ୍କଳରେ ସୀମିତ ରଖିବା ଓ ସମାନଭାବେ ମହିମାନ୍ୱିତ ଅନ୍ୟ ଖଣ୍ଡକୁ ସେ ପରିଭାଷାର ବାହାରେ ରଖିବା ଅଟେ ଉପରସୂଚିତ ଜାତୀୟ ମତିଭ୍ରମର ଲକ୍ଷଣ ।

ମନେକରାଯାଉ ମୁହଁର ଉପରୋକ୍ତ ଖଣ୍ଡିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ବେଳେ ବକ୍ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଖିକୁ ଦେଖାଇ ଠାରୁଛନ୍ତି ଯେପରି ବକ୍ତା ଆଖିକୁ ନଭୁଲନ୍ତି । ତଥାପି ବି ଯଦି ବକ୍ତା ନଚେତନ୍ତି ତେବେ ସେ ଯେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାର୍ଥର ଭାରରୁ ନିର୍ବୋଧ ଓ କ□ବ୍ୟଚ୍ୟୁତ – ତାହା ଜାଣିବାକୁ ବାକି ରହେନାହିଁ । ସେପରି ଓଡିଶାର ରାଜନୈତିକ ଆୟୁଷକୁ ବିଭାଜନଭୟ ଆସିଯାଇଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, କଳ୍ପିତ ବିଭାଜନ ପରେ ବୃହତ୍ତର କ୍ଷେତ୍ରର ନାମ 'କୋଶଳ' ବୋଲି ଆଞ୍ଚଳିକ ଘୋଷଣାମାନ ହୋଇଯାଇଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଭାଷାକୁ 'କୋଶଳୀ ଭାଷା' (ଅଦ୍ୟାବଧି 'ସମ୍ବଲ୍‌ପୁରୀ ଭାଷା' ଭାବେ ପରିଚିତ) ଭାବେ ପରିଚିତ କରାସରିଥିବା ସ□ୱେ– ବିଶ୍ୱଚକ୍ଷୁ ନିମିତ୍ତ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍ (ସୂଚନାସ୍ଥାନ)ରେ ଓଡିଶାର ପରିଭାଷାରେ 'କୋଶଳ' ସ୍ଥାନ ନ ପାଇବା ଅଟେ ରାଜନେତାମାନଙ୍କର ଓ ନାଗରିକନେତାକମାନଙ୍କର ଚରମ ବିଫଳତା । ଯଦି ସ୍ଥାନୀୟ ବିଧାୟକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ବିଷୟରେ ନୀରବ ରହନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଉକ୍ତ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାର୍ଥର ଭାରର ସମ୍ଭାବନାକୁ ଏଡାଇ ଦିଆଯାଉନାହିଁ ।

ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ସୁଯୋଗ ମନେକରି 'କୋଶଳ'ର ଓଡିଶାନିର୍ମାତା ସ୍ୱରୂପକୁ ଓ 'କୋଶଳ'ର ଅନନ୍ୟ ମହିମାକୁ ଇତିହାସ-ଉଦାସୀନ ନେତୃମଣ୍ଡଳୀ ଓ ନବଯୁବକଯବତୀଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଦିଆଯାଉ ।

କୋଶଳର ମହାଭାରତୀୟ ଖ୍ୟାତି ତ ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଥିଲେ କୋଶଳର ହିଁ ସମ୍ରାଟ୍ ଓ ଅଯୋଧ୍ୟା ଥିଲା ସେହି କୋଶଳର ରାଜଧାନୀ । ସେହି 'ମହାଭାରତୀୟ କୋଶଳ' ହିଁ ଯେ ଆଜିର 'ଓଡିଶୀ କୋଶଳ' – ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ରହୁନାହିଁ ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣଗୁଡିକର କ୍ରମାଗତ ଆବିର୍ଭାବ ପରେ । ମହାନଦୀ ହିଁ ମୂଳ ବା ପ୍ରାକ୍ତନ ଗଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା, ମୂଳ ଅଯୋଧ୍ୟାର ଅବସ୍ଥିତି ଆଧୁନିକ ସୋନପୁରଠାରୁ ଅନତିଦୂରରେ ହୋଇଥିବା, ଆଜିର ସୁକ୍‌ତେଲ୍ ନଦୀ ପ୍ରାକ୍ତନ ସରଯୂ ନଦୀ ହୋଇଥିବା, ସୋନପୁର ସଙ୍ଗମ ହିଁ ପ୍ରାକ୍ତନ ଯୁକ୍ତପ୍ରୟାଗ ହୋଇଥିବା, ପ୍ରାକ୍ତନ ବିନ୍ଧ୍ୟ ଓ ପ୍ରାକ୍ତନ ହିମାଳୟ ମହାନଦୀକୂଳରେ ବା ମହାନଦୀ ଉପତ୍ୟକାରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା, ସଂସ୍କୃତଲିପିର ଉଦ୍‌ଭବ ମଧ୍ୟ ମହାନଦୀର ଉପତ୍ୟକାରେ ହିଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିବା, ବେଦପୁରାଣାବଳୀର ଅଧିକାଂଶ ଓଡିଶାର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା, ସର୍ବୋପରି ମୂଳ ଆର୍ଯ୍ୟାବ□ଓଡିଶାର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବା ଓ ମହାନଦୀ-ଗଙ୍ଗା କୂଳେ କୂଳେ ହିଁ ଗନ୍ଧର୍ବଭୂମି-ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମି-ମିଶ୍ରିତ ପ୍ରାକ୍ତନ ଭାରତବର୍ଷର ମହାସଭ୍ୟତାର ପଶ୍ଚିମ-ପୂର୍ବ ରାଜପଥ ଲମ୍ବିଥିବା ଇତ୍ୟାଦି କଥା ଧୀରେ ଧୀରେ ଓଡିଶୀ ମନଶ୍ଚକ୍ଷୁରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେବାକୁ ଲାଗିଲାଣି । ସ୍ୱଳ୍ପଜ୍ଞାତ ଇତିହାସରୁ ମଧ୍ୟ କୋଶଳର ମହିମାକୁ ମାପି ହୁଏ । ଗାତରୁ ମୁଣ୍ଡ କାଢିଥିବା ସାପର ଅଦୃଶ୍ୟ ଭାଗ ବି ଯେ ଲମ୍ବା ହୋଇଥିବ – ଏହା ଜଣାପଡେ ଜୀବଟି ସାପ ହୋଇଥିବା ହେତୁ । ସେପରି ଏହି ସ୍ୱଳ୍ପଜ୍ଞାତ ଇତିହାସର ସ୍ୱାଦ ବା ମାନ ହିଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରେ ଏହା ସେହି ମହାଭାରତୀୟ ସମ୍ମାନର ଦାୟାଦ କି ନୁହେଁ ।

ଚତୁର୍ଥ ଶତାବ୍ଦୀର ଅନ୍ତିମ ସୋପାନର ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଳରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ଅମରାର୍ଯ୍ୟକୁଳ ରାଜବଂଶରୁ ହିଁ ଇତିକଥାର ଆରମ୍ଭ ହେଉ । ଶରଭ, ମହେନ୍ଦ୍ରାଦିତ୍ୟ, ପ୍ରସନ୍ନମାତ୍ର, ଜୟରାଜ ମନମାତ୍ର, ପ୍ରଥମ ସୁଦେବରାଜ, ପ୍ରବରରାଜ, ବ୍ୟାଘ୍ରରାଜ, ଦୁର୍ଗରାଜ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସୁଦେବରାଜ ଆଦି ମହାରାଜା ମାନେ ଶରଭପୁର (ଓଡିଶାର ପଶ୍ଚିମସୀମାର ଅନତିଦୂରରେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଅବସ୍ଥିତି ଯାହାର)କୁ ରାଜଧାନୀ କରି ଓଡିଶାର ପଶ୍ଚିମଭାଗ ଓ ଛତିଶଗଡର ପୂର୍ବଭାଗରେ ଗଢି ତୋଳିଥିଲେ ପ୍ରାୟଃ ତିନି ଶତାବ୍ଦୀ ଦୀର୍ଘ ଅଭେଦ୍ୟ ଓ ସୁସଭ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଯାହା ପରବ□ୀ ସୋମବଂଶୀ-ପାଣ୍ଡୁବଂଶୀ ରାଜଶ୍ରେଣୀଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପୂର୍ବାଭିମୁଖୀ ହୋଇ ଓଡ୍ର, କଳିଙ୍ଗ, କଙ୍ଗୋଦ, ଉତ୍କଳକୁ ଗ୍ରାସ କରି ଆଧୁନିକ ଓଡିଶା ହେବାକୁ ଥିଲା । ଭଟ୍ଟାରକ, ମନୁସଂକାଶ, ମନୁଜପତି ଆଦି ଉପାଧି ବା ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଇଥିବା ଏହି ମହାରାଜାମାନେ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ହୋଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ତାମ୍ରଫଳକମାନଙ୍କରୁ ମିଳେ ।

ତାପରେ ଆବିର୍ଭୂତ ହେଲେ ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଳରେ ସୋମବଂଶୀ ରାଜାଙ୍କର କ୍ରମ । ସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦୀର ଅନ୍ତିମ ଭାଗରେ ତୀବରଦେବଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଏହି ରାଜବଂଶ ଦ୍ୱିତୀୟ ନନ୍ନରାଜ, ବାଳାର୍ଜୁନ, ମହାଭବଗୁପ୍ତ, ମହାଶିବଗୁପ୍ତ, ପ୍ରଥମ ଜନମେଜୟ, ପ୍ରଥମ ଯଯାତି, ଭୀମରଥ, ଧର୍ମରଥ, ନଘୁଷ, ଇନ୍ଦ୍ରରଥ, ଚଣ୍ଡୀହର ଦ୍ୱିତୀୟ ଯଯାତି, ଉଦ୍ୟୋତକେଶରୀ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଜନମେଜୟ, ପୁରଞ୍ଜୟ, କର୍ଣ୍ଣଦେବ ଆଦି ମହାରାଜାମାନଙ୍କ ଦେଇ ଗଡି ଆସିଲା ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପୂର୍ବଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ପା□ଶତାବ୍ଦୀ ଦୀର୍ଘ ଏହି ସୋମବଂଶୀ-ପାଣ୍ଡୁବଂଶୀ ଶାସନର ପ୍ରଭାବ ଓଡିଶା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଅଟେ ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ । କ୍ରମାଗତ ରାଜଧାନୀମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତିର ରେଖା ହିଁ ସବୁ କହେ । ଶରଭପୁର-ଶ୍ରୀପୁର-ବିନୀତପୁର (ହୁଏତ ଆଧୁନିକ ବିନିକା)-ଯଯାତିନଗର (ହୁଏତ ଆଧୁନିକ ସୋନପୁର ନିକଟବ□ୀ କୌଣସି ସ୍ଥାନ)-ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର (ଆଧୁନିକ ସୋନପୁର)-କଟକ-ଚୌଦ୍ୱାର-ଯାଜପୁର-ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଟେ ସେହି ଅମରାର୍ଯ୍ୟକୁଳ-ସୋମବଂଶୀ ସଭ୍ୟତାର ରାଜପଥ ଯେଉଁଥିରେ ପ୍ରାକ୍ତନ କୋଶଳାଧିପତି ଗତି କରୁଥିବା ବେଳେ କୋଶଳ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଲୀନ ହୋଇଥିଲା ମେକଳ, ମାଳବ, ଓଡ୍ର, କଳିଙ୍ଗ, କଙ୍ଗୋଦ, ଉତ୍କଳ ଆଦି ମହିମାନ୍ୱିତ ଦେଶାବଳୀ ଓ ଅଗଣିତ ମହିମାନ୍ୱିତ ମଣ୍ଡଳାବଳୀ । ଏହି ମହାଗତି ବିଭାଜିତ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଭୂଖଣ୍ଡକୁ 'ଆଧୁନିକ ଓଡିଶା' ସ୍ୱରୂପ ଦେଇଥିଲା । ଏହି ବଂଶାବଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଏମିତି ରାଜା ସବୁ ଥିଲେ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ପରଶୁରାମ (ଧର୍ମରଥ), ନଳ-ନହୁଷ-ମାନ୍ଧାତା-ଦିଲୀପ-ଭରତ-ଭଗୀରଥସଂକାଶ (ଚଣ୍ଡୀହର ଦ୍ୱିତୀୟ ଯଯାତି) ଭାବେ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲେଖରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ପ୍ରାୟଃ ସବୁ ସୋମବଂଶୀ ସମ୍ରାଟ୍ ମହାରାଜାଧିରାଜ, ପରମେଶ୍ୱର, ପରମଭଟ୍ଟାରକ, ତ୍ରିକଳିଙ୍ଗାଧିପତି ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ ହେବାର ମହିମା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିର, ରାଜାରାଣୀ ମନ୍ଦିର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରାଣୀପୁର-ଝରିଆଲ୍ ଦେଇ ମଧ୍ୟ-ଛତିଶଗଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଥିବା ଭୂଖଣ୍ଡର ଅସଂଖ୍ୟ ଯୁଗଜୟୀ ସ୍ମାରକୀ କୋଶଳୀ ନେତୃତ୍ୱ ଓ ଉଦାରତାର ବିସ୍ମୟକର ମୂକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଭାବେ ଆଜି ବି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ।

ଏ ହେଲା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥିବା ଗବେଷଣାର କଥା, ମୁଖ୍ୟତଃ 'ଶିକ୍ଷାବାଦୀ ଅଣନାଗରିକ ଗବେଷଣା'ର କଥା । 'ପ୍ରଜ୍ଞାବାଦୀ ନାଗରିକ ଗବେଷଣା' ହେବ ଆହୁରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବୌଦ୍ଧିକ ପ୍ରୟାସ । ସେଥିରେ ଅମରାର୍ଯ୍ୟକୁଳ, ସୋମବଂଶ-ପାଣ୍ଡୁବଂଶ ଆଦି କୋଶଳୀ ରାଜବଂଶାବଳୀର ଆଧାରଭୂମି ହୋଇଯାଇପାରେ ମୂଳ ଆର୍ଯ୍ୟାବ□। ପୌରାଣିକ ସୋମବଂଶ ଓ କଥିତ କୋଶଳୀ ସୋମବଂଶ ମଧ୍ୟରେ ନହୁଷ-ଯଯାତି-ଜନମେଜୟ-ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ-ଭୀମରଥ ନାମସାମ୍ୟ ଓ ଉଭୟ ରାଜବଂଶର ନାମରେ 'ରଥ'-ପ୍ରତ୍ୟୟର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର (ପୌରାଣିକ ସୋମବଂଶର ଚିତ୍ରରଥ-ଭୀମରଥ-ସୁରଥ-ନବରଥ ଆଦି ଓ କଥିତ କୋଶଳୀ ରାଜବଂଶର ଭୀମରଥ-ଇନ୍ଦ୍ରରଥ-ଧର୍ମରଥ) ଯେ ଅନୁକରଣ ହୋଇଥିବ ବା ଆକସ୍ମିକ ହୋଇଥିବ, ତାହା ମନେନହେବା ପଛରେ ବହୁତ ଗୁରୁ କାରଣ ରହିଛି । ଏହି ସୋମବଂଶଟି ଯେ ପୌରାଣିକ ମହାଭାରତୀୟ ସୋମବଂଶ ହୋଇନଥିବ – ତାହା କହି ହେବ ନାହିଁ ।

ବିସ୍ମୟର ଏହି ସ୍ତରକୁ ଆଣି ପାରୁଥିବା କୋଶଳଇତିହାସର ଓଡିଶୀ ଇତିହାସ ପ୍ରତି ଅବଦାନ ବିଷୟରେ ସଚେତନ ନରହିବା ଅଟେ ଓଡିଶାର ଗୋଟିଏ ଆଖି ଫୁଟେଇ ଦେବା । ଏହି କୁକର୍ମକୁ ସମ୍ପାଦନ କରିବାରେ ବା କେଉଁ ଆନନ୍ଦ ! ଏ ଭୁଲ୍ ବା କାହିଁକି ? ବୌଦ୍ଧିକ ଜଗତରେ ବିଶାଳ ସୁଗଠିତ ଦର୍ପଣକୁ ଟେକା ଫୋପାଡି ଫଟାଇ ଦେବାର ଭାଣ୍ଡାମି ସଦୃଶ ହେବ ଓଡିଶାର ପରିଭାଷାରୁ କୋଶଳକୁ ବାଦ୍ ଦେବା । ରାଜନେତା ଓ ନାଗରିକନେତାମାନେ ସଚେତନ ହୋଇ ଏପରି କୁକର୍ମକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ ନକରନ୍ତୁ ଓ ତତ୍କାଳ ତାହାର ସଂଶୋଧନ କରାଇ ନିଅନ୍ତୁ । ନହେଲେ, ଏ ଜାତିକୁ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ବହୁତ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ପତ୍ରିକାଟିର ହେଉ ବା ଅନ୍ୟ ପତ୍ରିକାର ହେଉ - ଏପରି ମତବାଦ ପ୍ରତି ଯଦି ଶେଷକୁ ପ୍ରଶାସନ କର୍ଣ୍ଣପାତ ନକରିବ, ତେବେ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ (ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ) ଓଡିଆ ନଜାଣିଥିବାର କୁପରିଣାମର ବିସ୍ତୃତି କେତେ – ତାହା ମଧ୍ୟ ଜଣା ପଡିଯିବ । ଅବଶ୍ୟ, ଏକଥା ଆମକୁ ଜଣା ଯେ ନବୀନ ଏସବୁ ଜାଣି ପାରିଲେ ତ୍ୱରିତ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ ।